

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Факультет романо-германської філології
Кафедра граматики англійської мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

(П.І.Б.)

2020 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Когнітивна ономастика

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Спеціальність : 035 філологія

Розробники: Карпенко О.Ю., д.ф.н., проф., завідувач кафедри граматики англійської мови

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри граматики англійської мови

Протокол № 1 від 31.08.2020р.

Завідувач кафедри Карпенко О.Ю.

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) факультету романо-германської філології

Протокол № 1 від "31" серпня 2020р.

Голова НМК

(підпис)

Телецька Т.В.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Навчальна програма дисципліни «Когнітивна ономастика» укладена відповідно до:

1. Стандарту вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
2. Положення про освітні програми в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова
3. Освітньої програми «Аспірантура» підготовки доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія. Режим доступу: onu.edu.ua

Предметом вивчення навчальної дисципліни є онімні системи англійської та української мов у зіставленні, їх когнітивна сутність.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Дисципліна «Когнітивна ономастика» є вибірковою, містить 3 кредити (30 аудиторних годин та 60 годин самостійної роботи) та має 2 змістових модуля.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Основна мета курсу полягає в тому, щоб ознайомити студентів з онімнічними системами англійської та української мов у зіставленні, розкрити їх когнітивну сутність, показати, як саме власні назви шикуються у фрейми та домени.

Завдання: дати студентам основи лінгвістичних знань, необхідних для поліпшення самостійної наукової роботи, аналіз вихідних настанов та методологічних засад сучасних напрямів у розвитку лінгвістичної теорії; поглиблення, узагальнення та систематизація теоретичних знань аспірантів.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких **компетентностей:**

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі філології у процесі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності:

ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, генерування нових ідей;

ЗК-3. Здатність планувати і здійснювати комплексні дослідження, зокрема і в міждисциплінарних галузях, на основі системного наукового світогляду із застосування сучасних інформаційних та комунікаційних технологій.

Спеціальні компетентності:

СК-2. Здатність збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх;

СК-4. Здатність розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів.

Очікувані результати навчання:

ПР-1. На основі системного наукового світогляду аналізувати складні явища суспільного життя, пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності, застосовувати емпіричні й теоретичні методи пізнання.

ПР-2. Знати основні класичні та новітні філологічні концепції, фундаментальні праці конкретної філологічної спеціалізації, глибоко розуміти теоретичні й практичні проблеми в галузі дослідження.

ПР-3. Уміти проводити огляд, критичний аналіз, оцінку й узагальнення різних наукових поглядів у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію.

ПР-4. Обирати адекватну предмету філологічного дослідження методологію, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола проблем і завдань у галузі філології.

ПР-5. Дотримуватись норм наукової етики при здійсненні науково-інноваційної діяльності та проведенні власного дослідження.

ПР-6. Планувати, ініціювати й здійснювати розробку дослідницько-інноваційних проектів, організовувати роботу дослідницьких колективів.

ПР-8. Використовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній науково-інноваційній діяльності.

ПР-12. Реалізовувати стратегії дослідницького самовдосконалення та обирати засоби саморозвитку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен **знати:** основні напрями і тенденції лінгвістичної думки; методологічне підґрунтя сучасного мовознавства; основні методи лінгвістичного аналізу, які застосовуються при аналізі мовних фактів та явищ

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен **вміти:** застосувати комплексний підхід до наукового філологічного дослідження; визначати оптимальні методи аналізу мови та літератури; використовувати отримані фундаментальні знання і практичні навички на всіх етапах виконання науково-дослідної роботи, включаючи пошук необхідної інформації, планування експерименту, безпосереднє виконання роботи та обговорення отриманих результатів, формулювання теоретичних висновків; використовувати теоретичні знання у власних наукових дослідженнях.

3. Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Основні засади когнітивної ономастики.

Тема 1. Засади когнітивної ономастики: проблеми когнітивної ономастики; когнітивна сутність власних назв; власні назви як концепти; шикування власних назв у фрейми та домени.

Тема 2. Антропонімічний фрейм: співставлення загальнономовного, колегіального та індивідуального фреймів; специфіка структури антропонімічного фрейму та його доменів; реальний, віртуальний та сакральний скрипти онімічного фрейму.

Тема 3. Топонімічний фрейм: розподіл топонімічного фрейму на шість кіл; співставлення реальних, віртуальних та сакральних скриптів у топонімічному фреймі.

Тема 4. Теонімічний фрейм: відмінність теонімів від антропонімів; розподіл теонімічного фрейму на кола й скрипти.

Тема 5. Ергонімічний фрейм: визначення терміну з урахуванням різних теорій; розділення ергонімічного фрейму на кола й скрипти.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Фреймова організація власних назв.

Тема 6. Хрематонімічний фрейм: уточнення обсягу хрематонімії; розрізнення хрематонімів та прагматонімів; розподіл фрейма на домени та кола.

Тема 7. Ідеонімічний фрейм: принципова різниця між ідеонімами та хрематонімами; розподіл фрейма на домени та скрипти.

Тема 8. Хрононімічний фрейм: різниця між лінійними та циклічними хрононімами; протиставлення загальнономовних та індивідуальних хрононімів; розподіл фрейму на домени та кола.

Тема 9. Зоонімічний фрейм: добір зоонімів; структура індивідуального зоонімічного фрейму; кола фрейму.

Тема 10. Космонімічний фрейм: розрізнення термінів **космонім** та **астронім**; особливості іменування планет та астероїдів; розбіжності загальнономовного та індивідуального космонімічних фреймів.

3. Рекомендована література

Основна

1. Карпенко О.Ю. Когнітивна ономастика. Навчальний посібник, рекомендований МОН України. – Одеса: Фенікс, 2010.
2. Карпенко Ю.А. Названия звездного неба. – 2-е изд. – М., 1985.
3. Отин Е.С. Словарь коннотативных собственных имен. – М.; Донецк: Темп, 2006.
4. Подольская Н.В. Словарь русской ономастической терминологии. – 2-е изд. – М.: Наука, 1988.
5. Торчинський М.М. Структура онімного простору української мови. – Хмельницький, 2008.

Додаткова

1. Березко І.В. Інтерпретативна модель личної міфології // Мова і культура. – К.: Вид. дім Д.Бураго, 2003. – Вип.6, т.2. – С.33-41.
2. Карпенко О.Ю. Ментальна організація власних назв // Мовознавство. – 2004. - № 4. – С. 25-34.
3. Карпенко О.Ю. Особові імена як концепти та форми їх профілювання // Наукові записки Тернопільського держ. пед. ун-ту. Серія: Мовознавство.- Тернопіль, 2003.- Т.І (ІХ), ч.1. Ономастика.- С.27-34.
4. Карпенко М.В. Русская антропонимика. – Одеса, 1970.
5. Карпенко О.Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження // Записки з ономастики. – Одеса, 2000. – Вип. 4. – С. 68-74.
6. Карпенко О.Ю. Екзотичність як неодмінна риса власних назв у науково-фантастичному творі // Записки з ономастики. – Одеса, 1999. – Вип. 1.
7. Карпенко Ю. О. Мова топонімів – мова землі: онімізація тексту як художній засіб у романі Ліни Костенко “Берестечко” // Історико-літературний журнал (Одеса). – 2000. – № 5.
8. Краткий словарь когнитивных терминов / Кубрякова Е.С., Демьянков В.З., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г.- М.: Изд-во МГУ, 1997.
9. Суперанская А.В. Общая теория имени собственного. – 2-е изд. – М.: ЛКИ, 2007.
10. Суперанская А.В., Сталтмане В.Э., Подольская Н.В., Султанов А.Х. Теория и методика ономастических исследований / Отв. ред. А.П.Непокупный. Изд. 2-е. – М.: ЛКИ, 2007.
11. Терпак М.А. Фреймовая модель как способ структурирования и анализа концептов // Вестник СамГУ. – Самара, 2006. – Вып.5/1 (45). – С.132-137.
12. Филлмор Ч. Фреймы и семантика понимания // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1988. – Вып. 23. Когнитивные аспекты языка. – С. 52-92.
13. Słowiańska onomastyka. Encyklopedia / Pod.red. Ewy Rzetelskiej-Feleszko i Aleksandry Cieślukowej. – Warszawa; Kraków: Towarzystwo naukowe Warszawskie, 2002-2003. – Т. 1-2.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

5. Методи діагностики успішності навчання

Контроль засвоєння змісту курсу здійснюється наступним чином:

1) поточний контроль: з кожної з 5 тем кожного змістового модулю передбачається оцінювання у вигляді тестів чи усної відповіді (по 6 балів). При відсутності виконаного домашнього завдання і невідповідності до заняття знімається по 6 балів за кожну тему.

2) підсумковий контроль: в кінці курсу проводиться тестова робота, яка оцінюється в 40 балів.